

Управління культури і туризму Рівненської ОВА
КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» РОР

**ДИТЯЧІ БІБЛІОТЕКИ
РІВНЕНЩИНИ В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ:
з досвіду роботи**

Рівне, 2023

Управління культури і туризму Рівненської ОВА
КЗ «Рівненська обласна бібліотека для дітей» РОР

*Дитячі бібліотеки Рівненщини в
умовах воєнного стану в Україні: з
досвіду роботи*

Рівне, 2023

УДК 821 (477.81)

Д 49

Дитячі бібліотеки Рівненщини в умовах воєнного стану в Україні: з досвіду роботи / Рівнен. обл. б-ка для дітей ; укладач Н. А. Онофрійчук. – Рівне, 2023. – 22 с.

Даний матеріал висвітлює діяльність бібліотек для дітей Рівненської області в умовах повномасштабного російського вторгнення в Україну протягом 2022 року.

Відповідальна за випуск:

Наталія Назарук

Укладач:

Наталія Онофрійчук

Комп'ютерна верстка:

Наталія Дибач

Відкрита російська збройна агресія у 2022 році вплинула на всі сфери життя українців, у тому числі й на бібліотеки. Книгозбірням Рівненщини довелось боротися з викликами нової реальності та пристосовуватися до воєнних умов. Мережа бібліотек для дітей Рівненської області станом на 1 січня 2023 р. складає 17 книгозбірень (разом з обласною бібліотекою для дітей). У зв'язку з воєнним станом в Україні в лютому-березні бібліотеки для дітей області певний час не обслуговували користувачів. А працівники Радивилівської та Здолбунівської дитячих бібліотек були на простой п'ять місяців. Згодом бібліотечне обслуговування дітей було відновлено.

З перших днів війни бібліотечні працівники розгорнули активну волонтерську діяльність. У Володимирецькій центральній та дитячій бібліотеках робили основи для виготовлення «кікімор». Бібліотекарі м. Костополя, селища Зарічного і сільських громад плели захисні сітки, допомагали в приготуванні їжі для захисників, пекли солодку випічку, збирали продуктові набори для відправки на фронт.

Читачі бібліотеки збирали кошти для ЗСУ, співаючи патріотичних пісень на центральній площі Зарічного.

У лютому 2022 року Центральна дитяча бібліотека м. Рівне, Володимирецька бібліотека для дітей, Здолбунівська і Костопільська бібліотеки для дітей та юнацтва, інші дитячі книгозбірні підтримали ініціативу «Намалюй Перемогу України», яку оголосив Віталій Коваль, голова Рівненської військової адміністрації. Сотні дитячих малюнків з побажаннями українським воїнам були передані волонтерам.

Працівники КЗ «Центральна бібліотека» Демидівської ТГ (у т. ч. й дитячий відділ) взяли участь у благодійному ярмарку зі збору коштів для Збройних Сил України, під час якого продавали солодоші власного виробництва. А бібліотекарі Дубенської міської бібліотеки для дітей та Костопільської МБДЮ пекли булочки нашим воїнам, ліпили вареники, збирали гроші на їх першочергові потреби. Вони також піклувалися і про тих, хто вимушено залишив власні домівки, намагаючись вберегти свої сім'ї від руйнівного “руського миру”, надавали їм гуманітарну допомогу. Працівники всієї мережі закладів культури м. Дубно виготовляли маскувальні сітки, ярмаркували для потреб ЗСУ, брали участь в акції «Одягни солдата».

У Вараській міській бібліотеці для дітей, крім плетіння маскувальних сіток, займались також в'язанням теплих шкарпеток для воїнів ЗСУ. Подбали й про своїх маленьких користувачів: підготували пам'ятку для батьків «Як заспокоїти дітей під час військових дій».

У 2022 р. острозькі бібліотекарі теж упевнено наближали Перемогу: плели маскувальні сітки, «кікімори», щомісячно перераховували кошти на потреби Збройних Сил України, кожного дня по черзі працювали у міському Волонтерському штабі. Протягом року працівники Острозької міської бібліотеки для дітей та інших бібліотек громади збирали дитячу літературу для діток внутрішньо переміщених осіб, а також для встановлення букросингових полиць у Волонтерських центрах міста Острога і місцях проживання переселенців. Місцеві та переселені діти активно долучились до виготовлення енергетичних батончиків, які робили бібліотекарі Острозької громади, а також надавали свої вироби з бісеру для продажу в бібліотечному інтернет-магазині «Шпилька». Усі виручені кошти були направлені на потреби ЗСУ.

Протягом вересня-жовтня дитячі бібліотеки області взяли участь у благодійній акції "Смілива гривня", започаткованій Національним банком

України з метою допомоги ЗСУ. Зокрема, маленькі користувачі Сарненської бібліотеки для дітей зібрали монет на суму 337 грн, які передано на рахунок Національного банку України.

Бібліотекарі Березнівської бібліотеки-філії для дітей теж займалися активною волонтерською діяльністю та долучалися до практичної допомоги військовим. Зокрема, це традиційно було плетіння маскувальних сіток, приготування та збір продуктів харчування і речей першої необхідності для солдатів ЗСУ, підготовка патріотичних плакатів, збір макулатури. До Дня Незалежності України у Березнівській БФД було організовано акцію «Я дякую Тобі, наш мужній воїне!» зі збору солодких подарунків, які військовий капелан, настоятель храму Різдва Пресвятої Богородиці отець Назарій Момотюк передав нашим воїнам.

З нагоди вшанування свят Покрови Пресвятої Богородиці, Дня українського козацтва, Дня створення Української Повстанської Армії та Дня захисників і захисниць України в Березнівській БФД відбувся патріотичний майстер-клас «Малими кроками до великої Перемоги». Діти опанували техніку виготовлення окопних

свічок, з натхненням поринули в роботу, вкладаючи в кожний виріб тепло своїх дитячих сердець, з надією хоча б трішки зігріти наших воїнів та пришвидшити таку бажану перемогу.

З перших днів війни працівники Дубровицької бібліотеки для дітей, бажаючи зробити свій внесок для перемоги у війні, стали активними учасниками пункту волонтерської допомоги, який був створений поруч – у Центральній міській бібліотеці. Спочатку займалися збором продуктів харчування, одягу, засобів гігієни, ліків для наших військових, долучалися до плетіння маскувальних сіток, готування їжі для військових територіальної оборони. Згодом почали надавати допомогу одягом та продуктами харчування внутрішньо переселеним.

У листопаді працівники Сарненської бібліотеки для дітей взяли участь у зборі гуманітарної допомоги потребуючим жителям деокупованого м. Ізюм. А для ЗСУ продовжували плести маскувальні сітки вже зимових кольорів.

Підвальне приміщення будинку, де знаходиться Зарічненська дитяча бібліотека обладнане під укриття, тому і працівники, і користувачі мають можливість безпечно пережити повітряні тривоги.

Бібліотекарі під час довгих годин перебування в укритті знайомили дітей з літературою про Україну,

поезією, казками, науково-пізнавальними виданнями різної тематики, проводили голосні читання для малечі, ігри та вікторини. А ще працівники книгозбірні намагаються зберегти пам'ять про земляків, які загинули захищаючи свій край у цій війні. З нагоди Дня Збройних Сил України, дня справжньої мужності, героїзму та відваги у

бібліотеці підготували мультимедійну презентацію «Вони загинули за Україну», про героїв Зарічненщини, які загинули у війні з рашистами.

Намагаються бути корисними для ЗСУ різними методами і бібліотечні працівники Корецької громади. Для підтримки бойового духу, стійкості і героїзму наших захисників бібліотекарі долучили своїх користувачів та

небайдужих жителів м. Корця до акції «Російську літературу на макулатуру, а гроші на ЗСУ». У підсумку здали макулатури на 1200 грн. Ці гроші були додані до коштів, які громада збирала на придбання квадрокоптера воїну-земляку. Крім плетіння маскувальних сіток та збору коштів на ЗСУ корецькі бібліотекарі займаються також виготовленням продуктів тривалого зберігання (м'ясні та рибні консерви, випічка), а також збирали продуктові пакети для жителів деокупованих районів Чернігівщини, Київщини, Херсонщини.

У березні-квітні до бібліотек Рівненщини прийшла нова категорія користувачів – внутрішньо переміщені особи. У переважній більшості – це жінки і діти. Вони потребували особливого підходу та уваги. Бібліотечним працівникам іноді бракувало психологічних та педагогічних знань у спілкуванні з ВПО, адже це – люди, які пережили жахи обстрілів, подекуди окупацію, евакуацію. На допомогу почали залучати професійних психологів, юристів, громадських діячів. На базі Березнівської бібліотеки-філії для дітей Громадська організація "Березнівська Брама" спільно із Центром підтримки громадських ініціатив "Чайка" організували та провели цикл психологічних тренінгів для жінок. Заходи відбулися в рамках проєкту «Адвокаційна підтримка внутрішньо переміщених жінок в західних областях України» завдяки підтримці The United Nations Women's

Peace & Humanitarian Fund – Жіночого фонду миру та гуманітарної допомоги Організації Об'єднаних Націй.

Цікавий досвід роботи з ВПО здобула Здолбунівська бібліотека-філія для дітей та юнацтва. Протягом звітнього року тут реалізувались проекти в рамках програми «Мріємо та діємо», яка виконується міжнародною некомерційною організацією IREX за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). У межах проекту на базі бібліотеки створено молодіжний простір Здолбунівської громади «Home'Як», де проходять різнопланові заходи, що сприяють всебічному розвитку підлітків та молоді, організовується цікаве проведення дозвілля. У 2022 році бібліотека також стала однією з учасниць проекту «ВільноХаб». Метою даного проекту було підсилення спроможності бібліотекарів надавати інформаційні, освітні та психосоціальні послуги для дітей, підлітків та молоді внутрішньо переміщених сімей віком 10-35 років.

У межах реалізації даного проекту в бібліотеці для внутрішньо переміщених сімей з дітьми була організована нова послуга «Кімната тимчасового перебування дітей». Тут батьки могли залишити дитину на досвідчених вчителів та психолога, а самі спокійно відлучитися у справах (відвідування ЦНАПу, паспортного столу, центру зайнятості, отримання гуманітарної допомоги тощо).

Протягом шести місяців (квітень-вересень), в рамках проєкту було проведено понад 90 заходів (з арт-терапії, психологічної допомоги, мінної та побутової безпеки, профорієнтації, кібербезпеки, організації цікавого дозвілля та ін.), учасниками яких були як місцеві жителі, так і ті, хто нещодавно переїхав до Здолбунова. Працівники бібліотеки та волонтери залучали дітей та молодь до майстер-класів з виготовлення різних сувенірів (янголів, брелоків, браслетів, шоперів та ін.), які були реалізовані на благодійних ярмарках, що організовувались у місті. Отримані кошти йшли на підтримку наших захисників. Заходи відбувалися з дотриманням правил безпеки: під час повітряної тривоги і діти, і дорослі йшли у сховище.

У третю неділю червня в Україні відзначають День батька. Саме цього недільного дня 19 червня у смт. Гоща відбувся благодійний ярмарок «Жити. Малювати.

Перемагати». Ідея його проведення належить радниці Гощанського селищного голови з питань культури, керівниці ГО «Євро-Арт» Анні Вітрук.

Організатори

заручилися підтримкою місцевих комунальних закладів,

зокрема і КЗ "Гощанська централізована система публічно-шкільних бібліотек".

Усіх об'єднало величезне бажання допомогти й фінансово підтримати Збройні Сили України в боротьбі проти російських окупантів. Зібрані кошти, були спрямовані на потреби Збройних Сил України, зокрема на придбання важливого для наших захисників військового обладнання.

В Острозькій міській бібліотеці для дітей завдяки відділу проєктної та інвестиційної діяльності Острозької міської ради та благодійному фонду «Рокада» відкрито дитячий кризовий центр "Центр Добра". Його мета - соціально-психологічна підтримка дітей та батьків з числа внутрішньо переміщених осіб, а також соціально-незахищених категорій населення, що проживають на території Острозької міської ТГ. У межах реалізації проєкту напередодні Нового року тут відбувся захід для дітей-переселенців та місцевої малечі. Разом із бібліотекарями діти та їх батьки вирушили в народознавчу мандрівку зимовими святами «Зима крокує, свята дарує», обіграли одну із українських народних традицій водіння Кози. Ведуча розповіла, як водити Козу, а майстер-клас з виготовлення новорічного зайчика зацікавив не лише в дітей, але й дорослих. Проєкт також передбачає придбання до бібліотеки нових технічних засобів: телевізора, ноутбуків, проектора та екрану,

дидактичні та розвиваючі ігри тощо, що сприятиме організації повноцінного та комфортного дозвілля дітей, проведення роботи, спрямованої на стабілізацію та відновлення їхнього психоемоційного стану.

Внутрішньо переміщені підлітки та їхні матері в Корецькій міській бібліотеці для дітей користуються конкретними практичними послугами. Використовують для своїх потреб комп'ютери з доступом до Інтернет, або ж працюють на власних пристроях з безкоштовним WI-FI. Особливо затребуваними серед можливих послуг стали: сканування документів і відправлення їх електронною поштою, спілкування в соціальних мережах, отримання корисної інформації з питань оренди житла, придбання квитків, адреси надання гуманітарної допомоги, навчання, самоосвіта, дистанційна робота.

Хоча м. Дубровиця й розташоване на півночі Рівненської області, за 25 км від кордону з Білоруссю, проте й тут є українці, які рятувались з окупованих регіонів. Дубровицька бібліотека для дітей прагнула створити сприятливі умови для дозвілля дітей з числа ВПО. Протягом 2022 року до книгозбірні записалося 27 таких малюків. Бібліотекарі активно залучають їх до участі у всіх масових заходах. Всі бібліотечні послуги для маленьких переселенців - безкоштовні. Для них проводяться майстер-класи, настільні та інші ігри, екскурсії тощо. Бібліотекою була введена нова послуга

«Книжка на замовлення»: через електронну пошту, месенджер можна дізнатися про наявність книжки у фондї бібліотеки та зробити попереднє замовлення.

Дубровицька бібліотека для дітей разом з читачами приєдналася до Національної кампанії подяки захисникам і захисницям України #ЗавдякиТобі. Прикладаючи долоню до серця, вони дякували усім, хто нині боронить нас від російських загарбників, за те, що мають змогу читати книжки та

відвідувати бібліотеки. У період частих відключень світла у Дубровицькій БД пройшов онлайн-фотоконкурс «Нація, яка читає - непереможна». Юні читачі надсилали до бібліотеки свої фото про те, як вони читають книжки при світлі свічок та ліхтариків. Усі світлини були викладені на фейсбук-сторінці Дубровицької книгозбірні для дітей.

У квітні 2022р. бібліотекарі Центральної дитячої бібліотеки м. Рівне запросили дітей, які вимушено покинули свої домівки через війну на танцювальну арт-терапію. Діти

опанували техніку паппінг, отримали цікавий досвід, навчилися нових рухливих ігор. Цього ж місяця у ЦДБ відбулось заняття з каністерапії «Читаємо разом». До бібліотеки завітали вчитель-реабілітолог Тетяна Ковальчук та інструктор-кінолог, каністерапевт Альона Бондарчук разом зі своїми позитивними собаками – пуделем Кенді та золотистим ретривером Донером. Знайомство з чотирилапими терапевтами було емоційним. Діти по черзі годували і гладили собак, грали з ними в ігри та конкурси. Діти також читали собакам книгу Олександри Мініч «Капризуля левеня».

Рівненська ЦДБ (як і Костопільська МБДЮ) взяла також участь в проєкті «Арт-обійМи», започаткованому Іванною Голуб в Рівненській обласній бібліотеці для дітей. У межах проєкту в ЦДБ двічі на місяць психолог Тетяна Новак проводила арт-терапевтичні заняття для дітей.

3 грудня 2022 р. працівники ЦДБ Рівного долучились до роботи «Пункту Незламності» на майдані Магдебурського права, пропонуючи рівнянам ознайомитися з виданнями рівненських письменників, книгами з історії рідного міста.

Багато масових заходів, які протягом року проходили в дитячих бібліотеках області, мали національно-патріотичне спрямування, або ж так, чи інакше торкалися теми війни, захисту України, підтримки українських сил оборони.

Зокрема, з нагоди Дня Збройних Сил України в Березнівській бібліотеці-філії для дітей проведено вечір патріотизму «Віримо у ЗСУ». Під час заходу юні захисники із задоволенням демонстрували фізичну підготовку, витривалість, мужність і стійкість завдяки рухливим іграм, конкурсам, руханкам, а також перевірили свої знання, відповідаючи на запитання вікторини про Збройні Сили України.

Під гаслом «Нація, яка читає, – непереможна!» в бібліотеках області пройшов Всеукраїнський тиждень дитячого читання. Хоча багато книгозбірень вимушено проводили заходи онлайн, та Березнівська БФД організувала веселе театралізоване свято з конкурсами, загадками, казковими персонажами для маленьких березнівчан та дітей з числа ВПО. Протягом тижня у

бібліотеці відбулися: «Казкова подорож для нових друзів»; казковий book-парад «Мандрі у ляльковий світ»; піар-акція «Рекомендуємо книгу»; презентація книжкової виставки «Хто читає – той перемагає»; майстер-клас «Оберіг для воїна»; конкурс малюнків «Очима дитини про Мир в Україні».

У межах Всеукраїнського тижня дитячого читання працівники Здолбунівської бібліотеки-філії для дітей та юнацтва відвідали один з шелтерів міста, де оселилися сім'ї, що тимчасово перебувають у місті. Діти та дорослі дружно вчилися плести патріотичні браслети зі стрічок національних кольорів України, знайомились з новими цікавими книжками та емоційно розповідали про книги, які вони прочитали.

До Дня пам'яті загиблих захисників України 29 серпня в Дубенській міській бібліотеці для дітей презентували виставку «Славетні Герої нескореної України». Книги, представлені на виставці, висвітлюють події боротьби за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність держави. Офіційним символом Дня пам'яті загиблих захисників України є жовтогарячий соняшник. Він є уособленням скорботи за загиблими українськими воїнами. Цього дня читачі виготовляли з паперу жовтогарячі соняшники, майстрували листівки та малювали малюнки з побажаннями для наших військових.

Протягом літа в Дубенській МБД проходили голосні читання «Сучасні книги про війну». Діти уважно слухали книги Зоряни Живки «Небесні авіалінії», Світлани Талан «Чекаю на тебе, тато!», Ірини Курило «Кексик-захисник».

На другий день Великодня Сарненська бібліотека для дітей разом з Сарненською центральною бібліотекою взяли участь у Великодній зустрічі на центральній алеї міста. Спільно була представлена книжкова виставка за темою ВТДЧ «Нація, яка читає - непереможна». Бібліотекарі знайомили учасників імпрези з книгами, частували великодніми пасками та запрошували донатити на підтримку ЗСУ. А під час святкування 137-ї річниці від дня заснування м. Сарн бібліотекарі пригостили сарненців та гостей міста смаколиками власного приготування,

разом з дітками писали листи воїнам, які нині ціною власного життя боронять нашу Батьківщину, та провели літературний марафон "Рядки, народжені у війні".

День Героїв – щорічне свято в Україні, встановлене на честь українських воїнів-борців за волю України. Читачам Вараської бібліотеки для дітей був підготовлений електронний ресурс із серії «Радимо прочитати» про книгу Рамуне Поташнікової «Шлях українського воїна». Це - книга для дітей та юнацтва про українську армію, яку створювали наші предки, починаючи від походів князів Олега та Святослава, армію, слава якої гриміла з часів Війська Запорізького до вояків УПА. У книзі йдеться також про тих воїнів, які стали на захист Вітчизни в 2014 році і дотепер несуть службу в лавах об'єднаних сил. Юні читачі дізналися про структуру і завдання сучасних Збройних Сил України.

В умовах російської агресії державна мова в Україні набула інтенсивного поширення і розквіту. 9 листопада в Україні відзначають День української писемності та мови. Цього дня також вшановують пам'ять преподобного Нестора Літописця. Дослідники вважають, що саме з нього і починається писемна українська мова. Напередодні свята працівники КЗ «Центральна бібліотека» Млинівської селищної ради разом з учнями 4-Б класу Млинівського ліцею № 1 провели мовний калейдоскоп «Звучи, наша мово, над світом крилато». Під час заходу діти декламували вірші про мову, брали участь у мовній грі та конкурсах. Юні шанувальники рідного слова виявилися гарними знавцями українських прислів'їв, приказок та загадок, за що і отримали подарунки від бібліотеки.

Деякі книгозбірні стали осередками вивчення та вдосконалення державної мови. З цією метою для внутрішньо переміщених осіб Березнівщини на базі Березнівської БФД проходили уроки української мови. Відвідуючи курси, слухачі мали змогу отримати навички вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію українською мовою. Навчання відбулось у партнерстві з Центром професійного розвитку педагогічних працівників та спільнотою педагогів-словесників Березнівщини.

В Острозькій центральній бібліотеці діяв мовний клуб «Розмовляй українською», в межах якого теж було проведено філологічні уроки для ВПО, майстер-класи, екскурсії. Учасниками заходу були діти віком 7-10 років, які приходили з батьками аби вдосконалити українську розмовну мову.

Бібліотечні фахівці використовують найрізноманітніші форми офлайн- та онлайн-формування мовної культури маленьких українців. З нагоди Міжнародного дня рідної мови у дитячому відділі Центральної бібліотеки Демидівської ТГ для юних користувачів проведено мовознавчу інтелект-вікторину «Веселкова наша мова». Діти з радістю відповідали на питання вікторини, відгадували загадки, читали вірші про мову, вирізали жовто-блакитні долоньки та сердечка, на яких висловлювали свої побажання для України. А Зарічненська дитяча бібліотека до Дня рідної мови запропонувала своїм читачам на власній сторінці у фейсбуці онлайн-гру «Новий український правопис» <https://learningapps.org/watch?v=p33t54bkt21>, яка залучила чимало віддалених користувачів до вивчення нових мовних правил.

Долаючи серйозні виклики й загрози, бібліотеки навіть у воєнний час залишаються осередками культури і освіти, інтелектуальної свободи та громадянської активності, провідниками національних ідей та

європейських цінностей, просторами просвітництва і толерантності. Бібліотеки довели, що нині вони є життєво необхідними установами, які потрібні людям. У нових реаліях бібліотекарі Рівненщини показали високий рівень знань, комунікацій, швидке реагування на події, професійну мобільність та спроможність до змін. І нині працівники книгозбірень продовжують робити все від них залежне і можливе для наближення Перемоги і миру в Україні, покращення якості бібліотечного обслуговування дітей, розширення спектру бібліотечних послуг.

***ДИТЯЧІ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНЩИНИ В
УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ:
З ДОСВІДУ РОБОТИ***

Видавець та виготовлювач:

Рівненська обласна бібліотека для дітей

33028, м. Рівне

вул. Симона Петлюри, 27

тел. (0362) 623-423

<https://rdobd.com.ua/>

dtbiblioteka@gmail.com

